

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

Svěřování dětí do péče: k násilí v rodině se v ČR v praxi dostatečně nepřihlíží

Děti se stávají svědky domácího násilí tam, kde k němu dochází, ve více než 90 procentech případů. Tento údaj potvrzují opakované sociologické sondy žen – obětí domácího násilí zahrnující již statistický soubor více než 1200 žen. Druhý údaj je ještě více burcující: násilní rodiče útočí na své děti ve 40 – 60 procentech případů. Tento údaj potvrzují zahraniční údaje i opakované sondy o.s. ROSA.

Dětská svědectví násilí jsou velice traumatizující a některé děti mohou poznamenat na celý život. Přesto se v České republice vždy na přítomnost dětí u násilí nenahlíží jako na nic dramatického. Svědčí o tom případy dětí, které jsou svěřovány do střídavé péče obou rodičů i tam, kde docházelo k násilí, nebo dokonce do péče rodiče násilného, protože „jejich matka je nedokázala chránit před násilím a u rodiče, který je materiálně dobře zabezpečen jim bude lépe“.

A zatímco v některých zemích násilný rodič má zákaz styku s dětmi, pokud nezmění své chování, zatímco v Kanadě se přítomnost dětí u násilí považuje za trestný čin, zatímco Světová zdravotnická organizace (WHO) jasně deklarovala, že přítomnost dětí u násilí je psychickým týráním dítěte, praxe v České republice míří velmi často zcela opačným směrem. Fakt, kdy i Ministerstvo zdravotnictví ČR ve svém Věstníku hovoří o tom, že na děti, které jsou svědky násilí v rodině je třeba nahlížet jako na děti týrané, zřejmě ještě nenašel své adresáty.

A tak se stává, že děti, i když jsou svědky často brutálního fyzického násilí, samy mají strach z napadení, vyžadují péči psychologa či psychiatra, kteří pracují s jejich traumaty, nemohou být ponechány na čas v klidu a v bezpečí: soudy a pracovníky sociálních odborů jsou nuceny ke styku s násilným rodičem, neustále se jim vrací strach z útoku, trpí nočními můrami, děsy, budí se, pomočují, vrací se do dávno překonaných vývojových období. Na jedné straně je jim poskytována odborná péče, která ovšem nemá v situaci, kdy je dítě neustále

vystaveno opakující se traumatické zkušenosti, šanci na úspěch. Nestále je povyšováno právo rodiče na to, aby viděl své děti nad právo dětí, ačkoli právo dítěte na styk s druhým rodičem je jeho právem a nikoli povinností. A to i přes to, že orgány SPOD mají povinnost zaměřovat se na děti ohrožené domácím násilím a hájit jejich zájmy (z.134/2006 Sb.). Hlubokým nepochopením problematiky domácího násilí jsou pak rozsudky o střídavé péči v případech, kde v rodině docházelo k násilí. Násilné osoby bohužel pokračují v násilí (fyzickém, psychickém, stalkingu) i po rozvodu, a to právě často prostřednictvím dětí.

ROSA

Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2008: přítomnost dětí u násilí je jejich týráním

Ministerstvo zdravotnictví České republiky vydalo ve svém Věstníku z května 2008 (částka 3) Metodické opatření k postupu lékařů primární péče při podezření ze syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, ve kterém upozorňuje také na problematiku dětí, jež jsou svědky násilí v rodině. Ve Věstníku (str. 39) se uvádí:

„Je třeba pamatovat na to, že domácí násilí ve vztahu k dětem má 3 formy:

- 1. syndrom CAN,**
- 2.děti v roli svědků násilí mezi partnery/rodiči*),**
- 3. agresivní chování dětí vůči členům rodiny.**

***) Děti v roli svědků domácího násilí se považují za týrané, zneužívané a zanedbávané.“**

K problematice dětí, svědků domácího násilí zaujala stanovisko již řada mezinárodních institucí. Např. Světová zdravotnická organizace (WHO) označuje přítomnost dětí při násilí v rodině za jejich psychické týráním. Důvodem pro toto označení je jistě i to, že tyto děti trpí obdobnými psychickými obtížemi a poruchami jako děti se syndromem CAN (týrané a zneužívané dítě).

Ohrožení této nikoli nepočtené skupiny dětí reflektovala např. i švédská vláda, která také oficiálně uznala děti, svědky násilí v rodině za

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

týrané děti. Potřeba specifické ochrany těchto dětí je dána i tím, že jim hrozí zvýšené riziko přímého násilí (rodič, který se chová násilně k druhému, může mít tendenci týrat také dítě, děti se mohou „připlést“ do násilného incidentu mezi rodiči, kde jim hrozí riziko přímého zranění apod.).

Praxe ukazuje, že násilí odchodem od násilného rodiče nekončí. Je to často dítě, které se po odchodu stává účinným nástrojem pachatele k tomu, aby mohl pokračovat v udržování si kontroly a moci nad obětí.

Zdroj: PhDr. Branislava Marvánová-Vargová, kapitola Právní ochrana dětí, svědků domácího násilí, Dětská svědectví násilí, ROSA 2008

Střídavá péče a domácí násilí

Zahraniční výzkumy a centra specializovaná na domácí násilí upozorňují, že při rozhodování svěření dítěte do péče by měl být na prvním místě zájem dítěte – to ale není střídavá péče, ale především jeho bezpečí. Domácí násilí by proto mělo být v případech řešení svěření dítěte do péče bráno v úvahu.

V roce 1998 13 států USA přijalo doporučení národní rady soudců pro mladistvé a soudců rodinných soudů (Model Code on Family Violence Project of the National Council of Juvenile and Family Court Judges), které stanoví, že „svěření dítěte do péče pachatele domácího násilí není v nejlepším zájmu dítěte, stejně jako střídavá péče.“ V těchto případech se navíc uznává, že ženy, které uprchly s dětmi před násilným pachatelem, se nemusí účastnit povinné mediace. Toto doporučení upozorňuje na to, že bezpečí dítěte a rodiče, který byl obětí násilí, obvykle matky, musí být na prvním místě: největším zájmem dítěte je zůstat s nenásilným partnerem. Rodiči, kterému dítě není svěřeno do péče a který se dopouští násilí, navíc může být i zakázán styk s dítětem či přístup k jeho zdravotním a školním záznamům, a to v případě, kdy by tyto záznamy mohly vést k odhalení místa pobytu dítěte. Pokud je v případech, kde docházelo k domácímu násilí, stanoven styk dítěte a návštěvy, ty by se měly řídit následujícími

principy – kontakt mezi rodičem a dítětem by měl být naplánován tak, aby bylo dítě co nejméně vystaveno konfliktům mezi rodiči (např. při předávání dítěte). Styk by neměl být velmi častý, jedná-li se o případ, kde násilí ještě neskončilo, nebo kde má oběť a její dítě strach z násilí. Dochází-li opakovaně k napadení oběti násilí - matky dítěte, nebo pokud se dítě vrací v reakci na návštěvu ve špatném stavu, návštěvy by měly být pozastaveny. V případech, kde se vyskytovalo domácí násilí, by měl při styku dítěte s násilným partnerem fungovat i supervizor – návštěvy bez supervizora jsou podle tohoto doporučení vhodné jen tehdy, pokud násilný partner prošel terapií pro násilníky a nezačal se znovu dopouštět násilného chování.

Měl by být brán zřetel na to, k čemu v daném páru docházelo. Doporučuje se i to, aby se při rozhodování o svěření do péče soudy neopíraly jen o policejní záznamy, ale i o rozhovor se současnými i bývalými partnerkami či partnery.

V odborné publikaci „Child Custody and Domestic Violence: a Call for Safety and Accountability“ z roku 2003 autoři Peter G. Jaffe, Nancy K.D. Lemon a Samantha E. Poisson upozorňují na to, že domácí násilí nemůže být jako faktor při svěření dítěte do péče minimalizováno či odsouváno na vedlejší kolej a že by mu odborní pracovníci, kteří v tomto případě rozhodují o svěření dítěte do péče, měli věnovat pozornost.

Prosazování střídavé péče v USA podpořily především studie, které byly provedeny v 80. letech 20. století – v tomto období se ale jednalo především o páry, kde si oba partneři tento typ svěření dítěte do péče přáli a byli vysoce motivováni, aby tento model fungoval. Současné americké studie (např. Johnston 1995) ale ukazují, že děti, které jsou svěřeny do střídavé péče a vyrůstaly v rodinách, v nichž docházelo ke konfliktům či násilí, mají více emocionálních problémů a poruch chování než ty, které byly svěřeny do péče jednomu z rodičů. Americké výzkumy potvrzují, že střídavá péče může mít řadu výhod, ale pouze v případech, že mezi partnery nedocházelo k násilí.

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

Časté návštěvy či předávání dětí vedou k dalšímu verbálnímu a fyzickému napadání oběti – je třeba si uvědomit, že s rozvodem či odloučením partnerů totiž domácí násilí často neustane. Častý styk mezi pachatelem a obětí tak často vede k dalším konfliktům, neboť násilník využije střídavou péči k dalšímu napadání oběti – vedle negativního vlivu na dítě tak může střídavá péče vést i k vystavení oběti vyššímu riziku.

Specializovaná americká centra, jako Illinois Coalition against Domestic Violence, upozorňují na to, že soudci a soudní znalci by si v případech domácího násilí měli uvědomit, že pokud se jeden z partnerů dopouštěl násilí a snažil se druhého partnera ovládat, nelze očekávat, že se v budoucnosti mezi násilníkem a obětí vznikne dobrý vztah založený na spolupráci. Vedle střídavé péče o děti tak u partnerů, mezi nimiž docházelo k násilí, není vhodná ani mediace – mediace je postavena na určité rovnosti mezi partnery, kteří se pod vedením zkušeného mediátora snaží dosáhnout dohody. Tak tomu ale v případech domácího násilí není. Násilník spíše zneužije mediaci k udržení si kontroly nad obětí a k její další manipulaci.

V Kalifornii například platí zákon (Family Code Section 3044), který se dotýká domácího násilí a svěřením dítěte do péče. Podle něj by se v případě, kdy se řeší svěřením dítěte do péče, mělo přihlížet k domácímu násilí. Pokud v předcházejících pěti letech došlo k domácímu násilí, pachatel násilí by neměl získat dítě do své ani do střídavé péče (zákon dále stanovuje podmínky, které jeho uplatnění mohou podmínky – např. zda pachatel absolvoval terapii pro násilníky, či zda se naopak dopustil dalších případů domácího násilí).

Při otázkách svěřením dítěte do péče by si soudní znalci a soudci měli uvědomit, že děti, které jsou svědky domácího násilí, mají podle zahraničních výzkumů a Světové zdravotnické organizace stejné problémy jako ty, které byly samy týrány. Tyto děti trpí v závislosti na svém pohlaví a věku různými psychosomatickými obtížemi, řada z nich má z násilného rodiče strach. Přesto je soudními znalci vliv domácího násilí stále přehlížen či minimalizován. Oběti násilí, které se snaží chránit

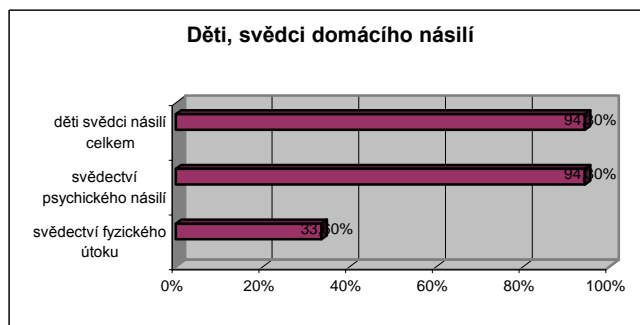
sebe a své dítě, jsou proto často označovány za špatné rodiče, kteří brání styku s druhým partnerem či dítě manipulují.

PhDr. Petra Švecová

Dětská svědeckví násilí

Domácí násilí není záležitostí „dospělých“. V rodinách, kde k násilí dochází, jsou děti jeho svědky až v 95 procentech případů. Bohužel 40 až 60 procent otců, kteří jsou násilní ke svým partnerkám, týrá i své. Tyto děti jsou psychicky týrány, fyzicky napadány, ať při obraně matky nebo přímo svým otcem. Často se navíc stávají prostředkem k manipulaci nebo získání opětovné kontroly nad obětí. Děti, které se stávají svědky násilí v rodině, jsou ohroženy a to psychicky i emocionálně. Tyto děti zažívají pocity hněvu a strachu, neví jak se s nimi vyrovnat, cítí vinu – za to, že nedokáží násilí zastavit, myslí si, že ony mohou za násilí, cítí vinu, že mají toho, kdo je bije i přes všechno rády. Mají strach z opuštění – strach že přijdou o rodiče, strach, že ten, kdo bije půjde do vězení, pokud se někomu svěří. Tyto děti se stávají subjekty a svědky odmítání, nestálosti, protikladného chování, násilí. Protože domácí násilí není „ojedinělá hádka“, ale systematické a promyšlené týrání a napadání, které se opakuje a má narůstající charakter, je v těchto situacích vážně ohrožen vývoj dítěte.

Graf. Děti svědci domácího násilí, ROSA 2007

Děti, svědci domácího násilí bývají vlivem zažitých vzorů chování více agresivní nebo jsou bázlivé, trpí depresemi, psychosomatickými obtížemi, posttraumatickými stresovými

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

poruchami. Cítí se viny za to, že je někdo týrá, myslí si, že si samy týráni „zaslouží“, cítí se vinný i za to, že je týrána jejich matka. Žijí v neustálém strachu, že se násilí bude opakovat.

Už jen samotné svědectví násilí je pro děti velmi traumatizující. Tyto děti mohou být neklidné, plačtivé, úzkostné, trpí malou sebeúctou, depresemi, jsou zlostné, mají potíže se sebekontrolou, somatizují objevují se u nich poruchy příjmu potravy, pokusy o sebevraždu, sebepoškozování. Tyto děti, stejně jako jejich matky, často potřebují profesionální podporu. Musí od dospělých vědět, že násilí nikdy není jejich vina. Pomoci jim může i specializovaná individuální terapie s dětskou psycholožkou a psychologem specializujícím se na domácí násilí a nebo skupinová terapie. Terapeutická skupina pro děti, které jsou svědky násilí v rodině, rozšířila v roce 2008 možnost pomoci dětem a jejich matkám v občanském sdružení ROSA.

S dětmi tu celý rok pracovala dětská psycholožka se zkušenostmi s domácím násilím, terapeutka se zkušenostmi s arteterapií a herní terapeutka. Děti se učily vyjadřovat své pocity: pro většinu dětí, které zažily násilí, je těžké hovořit o svých pocitech –

lépe je mohou vyjádřit skrze kreslení, umění, vyprávění příběhů, dramatickou hru a jiné kreativní aktivity. Děti se učí vyjadřovat své emoce, dostávají podporu, nenásilné modely interakce. „Tyto děti strávily většinu svého života v atmosféře vleklých rodičovských sporů, při nichž zažily nejen hádky, ale i nejrůznější formy psychického i fyzického násilí“, říká dětská psycholožka Mgr. Eva Šilarová, která v o.s. ROSA vede dětskou terapeutickou skupinu.

„Jedním ze základních cílů skupiny je vytvořit prostředí důvěry a bezpečí, práce s emocemi. Emoční vzorce a vzory těchto dětí jsou nejasné,

často značně zkreslené. Např. láska je spojena s bolestí a nenávistí a naopak. Zaměřujeme se i na rozvoj vnímání sebe a svého těla. Vše je vzájemně propojeno, protože jasné vnímání těla a správné rozlišení pocitů vytváří základ pro sebejistotu, nalezení svého místa ve světě a v životě“, říká Mgr. Šilarová. „Skupinová práce je založena na technikách arteterapie a muzikoterapie (práce s bubnem, rytmem, hudbou), které vytvářejí ve skupině atmosféru otevřenosti. Kromě toho posilují sebeprosazení méně průbojných a korigují jednání těch, kdo mají sklon k manipulaci a agresí. Děti, které jsou svědky násilí doma, jsou ohroženy i do budoucna. Protože přejímají násilné vzory chování od svých rodičů, mohou je v budoucnu využívat i ve svých partnerských vztazích, ve vztazích se spolužáky: buď přebírat roli agresora či oběti.

Na základě zkušeností z práce s dětmi, které jsou svědky násilí, ROSA v prosinci 2008 vydala publikaci pro pomáhající profese Dětská svědectví násilí, která jim může pomoci správně intervenovat ve prospěch těchto dětí, protože mezi veřejností a to i odbornou stále přetrvává řada mýtů, které brání efektivní pomoci dětem, které jsou svědky násilí a jejich matkám. Práci s dětmi v azylovém domě a vydání publikace v roce 2008 podpořila grantem Nadace O2. Pomoc dětem v utajeném azylovém domě bude s podporou Nadace O2 pokračovat i v roce 2009.

Mgr. Martina Hronová

Zdena Prokopová, vedoucí azylového domu ROSA (uprostřed) přebírá 9.10.2008 grant z kategorie velkorozpočtových projektů v roce 2008 od Nadace O2.

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

Učitelé nedokáží vždy odhalit násilí

Za mnoha případy šikany ve třídě stojí domácí násilí v rodině žáka. Děti, které jsou svědky násilí doma, považují násilí za běžný způsob komunikace a prostředek k dosažení svého cíle. V České republice nebyl obdobný průzkum zadán, ale například v Kanadských školách je v každé třídě 3 – 5 dětí, které zažívají doma násilí. (Kincaid, 1982)

Učitelé mají jedinečnou možnost násilí v rodině žáků identifikovat. Na těchto dětech si učitelé mohou všimnout změn v chování. Děti, které byly klidné, uzavřené, začnou být agresivní, naopak jiné se začnou „stahovat“, jsou mlčenlivé. Pokud ale mají učitelé podezření na násilí v rodině žáka, často nevědí, jak mají správně zareagovat.

Podle průzkumu o.s. ROSA mezi učiteli pražských základních škol celých 26,5 % pedagogů už sice měli podezření na domácí násilí v rodině žáka, ale nevěděli jak do situace vstoupit. Třicet pět procent pedagogů už násilí v rodině žáka řešilo a z toho více jak polovina už informovala o situaci v rodině Oddělení sociálně právní ochrany dětí či Policii ČR.

Školení učitelů probíhalo ve spolupráci se ZŠ Mendíků

Dalších čtrnáct procent pedagogů je přesvědčeno že se o násilí v rodině žáka nemůže dozvědět a nebo nemůže do situace vstupovat.

Děti, které jsou svědky násilí v rodině a nebo je násilí namířeno i proti nim, trpí stejnými příznaky jako děti s CAN (syndrom týraného

dítěte). Děti jsou svědky násilí, tam kde k němu v rodině dochází, ve více než 90 procentech případů. V České republice zažívá násilí ze strany svého partnera 38 % žen. Násilní partneři, kteří se dopouštějí násilí doma, napadají i své děti a to bohužel ve 40 – 60 procentech případů. Bohužel tyto děti mají tendence násilné vzorce chování přenášet do vztahů s vrstevníky a mnohem později i do vztahů partnerských.

Je důležité, aby učitelé věděli, jak násilí v rodině žáka identifikovat a jak dítěti i dospělé oběti v rodině pomoci, protože neodborný zásah do rodiny může poškodit oběť násilí, která může být odtajněním násilí ohrožena na životě a nebo ze strachu nebude chtít situaci řešit.

Proto ROSA připravila pro pedagogy pražských základních škol školení na téma Škola a pomoc dětem vystaveným domácímu násilí. Školení v rámci prevence kriminality podpořil Magistrát hlavního města Prahy a konala se v říjnu a listopadu 2008 ve spolupráci se ZŠ Mendíků.

Pro učitele ROSA vydala publikaci Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí a spustila speciální stránky pro pedagogy na www.stopnasili.cz v sekci pro odbornou veřejnost, kde najdou informace nejen o domácím násilí, materiály ke stažení, ale i podněty pro práci s dětmi, nové kvízy, testy, komiksové klipy.

mh

Zkušenost učitelů s domácím násilím v rodině žáka, ROSA, listopad 2008

Nemám s násilím v rodině žáka zkušenost	6 %
O domácím násilí v rodině svého žáka se nemohu nic dozvědět.	10%

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

Měl/měla jsem podezření na domácí násilí v rodině svého žáka, ale nemohu do situace vstupovat.	4 %
Měl/měla jsem podezření na domácí násilí v rodině svého žáka, ale nevím jak do situace vstupovat.	26,5%
Už jsem řešil/a ve třídě situaci v rodině žáka, kdy docházelo k domácímu násilí.	14,3%
Už jsem řešil/a ve třídě situaci v rodině žáka, kdy docházelo k domácímu násilí, informovala jsem (nebo vedení školy) OSPOD či Policii ČR.	20,5%
neodpovědělo	18,7

* Průzkum mezi učiteli pražských základních škol.

Vídeň: 4000 vykázaných za rok

Zatímco Praha vykazuje podle statistiky 34 vykázaných osob za rok, ve Vídni je to ročně stokrát více. V ČR není často domácí násilí vyhodnocováno policií jako násilí, ale stále jako manželské neshody, které se řeší v rámci přestupků.

V roce 2007 měli jen ve Vídni 4 000 případů vykázání pachatele domácího násilí, které policie předala Intervenčnímu centru. Uvedla to Rosa Logar, ředitelka Intervenčního centra města Vídeň na výcvikovém školení Práce s obětí domácího násilí v azylových domech, které se konalo v listopadu 2008 v Praze v koordinaci s o.s. ROSA a organizací WAVE. V 92 procentech případů byli oběťmi ženy, v 8 % případů byl obětí násilí muž.

Ve vídeňském intervenčním centru pracuje 30 pracovník (přepočteno 25 plných pracovních úvazků). Kromě Intervenčního centra jsou ve Vídni ještě čtyři azylové domy. Poté, co v Rakousku zavedli institut vykázání, zde ale počet žen hledajících azyl neklesá, naopak roste. I „Vídeňské intervenční centrum odkazuje oběti domácího násilí na azylové domy, protože stále platí, že pro oběti domácího násilí je nebezpečné zůstat doma“, říká Rosa Logar.

Ve Vídni funguje i jeden program pro pachatele domácího násilí, ve kterém Intervenční

centrum spolupracuje s mužským poradenským centrem.

V Rakousku byl první azylový dům pro ženy založen už v roce 1978, nyní je v Rakousku 30 ženských azylových domů, ve kterých je přes 700 míst pro ženy a jejich děti a to stále podle Rosy Logar není pro Rakousko dostatečný počet. Od roku 1988 funguje síť ženských azylových domů, která provozuje 24hodinovou národní ženskou linku 0800 222 555 pro oběti domácího násilí, jejich rodiny a poskytovatele služeb. Linku financuje ministerstvo pro ženy. Podle Rosy Logar je to i důležitý standard pro vládu, aby existovala celonárodní bezplatná linka pro ženy oběti domácího násilí, které jsou nouzi a nemají finanční prostředky.

Kromě toho v Rakousku funguje ještě další bezplatná linka, která je určena všem obětem trestných činů a je podporována ministerstvem spravedlnosti. Tím však pomoc ženám obětem domácího násilí v Rakousku nekončí. Rakousko má 8 milionů obyvatel (z toho Vídeň 1,6 mil.). Funguje tu dalších 6 regionálních linek pro ženy, 40 poradenských center pro ženy oběti domácího násilí a 9 intervenčních center (pro 9 regionů), 1 centrum pro oběti obchodování s lidmi a 1 program pro pachatele domácího násilí ve Vídni.

Jak uvedla Rosa Logar, za pozornost stojí i financování této oblasti. Ve Vídni mají uvedené 4 azylové domy a jedno poradenské centrum nelimitovaný kontrakt s Vídeňskou radnicí na 4 miliony EURO ročně, o které nemusejí ale každoročně žádat a tyto prostředky mají pravidelně zajištěny. Intervenční centrum je pak financováno nikoli krajem, ale federální vládou – cílem je prevence násilí, zajištění přístupu ke spravedlnosti – což je cíl, který má naplňovat federální vláda. Intervenční centrum má kontrakty na 5 let, takže také nemusí o finance bojovat každý rok.

V roce 2006 byl v Rakousku přijat nový zákon (trestní právo procesní), který garantuje každé oběti násilí právo 1) na psychosociální a 2) na právní pomoc. Vláda proto uzavírá kontrakty s ženskými azylovými domy a poradenskými centry pro oběti násilí, tak, aby oběti dostaly

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

psychosociální pomoc i právní pomoc k soudu. Vláda platí za každou hodinu psychosociální a každou hodinu právní služby poskytnuté oběti domácího násilí. Nyní, když je tato garance dána zákonem, musí vláda hledat prostředky na poskytování této pomoci. „Azylovým domům a poradenským centrům a potažmo obětem domácího násilí to ale pomohlo, protože si nyní mohou najmout právníky a specialisty, kteří pomáhají obětem v trestním řízení,“ uvedla Rosa Logar.

ROSA LOGAR je jednou ze zakladatelek prvního rakouského ženského azylového domu ve Vídni (1978). V azylovém domě pracovala 13 let, posléze se věnovala dalším službám pro ženy - oběti domácího násilí – stála u založení sítě azylových domů v Rakousku. Zasloužila se o přijetí zákona o vykazání pachatele domácího násilí. Nyní pracuje jako ředitelka Intervenčního centra ve Vídni a spolupracuje s ženskými azylovými domy, je předsedkyní rady ženských azylových domů v Rakousku, učí na univerzitě studenty sociální práce.

mh

USA: Stalking

Stalking je definován jako model opakované a nechtěné pozornosti, obtěžování, kontaktování a jednání namířené ke specifické osobě, který vyvolává u příslušné osoby strach. Toto jednání může zahrnovat:

- opakovanou, nechtěnou, dotěrnou a hrůzu nahánějící komunikaci pachatele telefonem, poštou nebo e-mailem
- opakované zanechávání nebo posílání nechtěných předmětů, dárků nebo květin oběti
- sledování nebo čekání na oběť na místech jako je domov, škola, práce, místo rekreace
- přímé nebo nepřímé výhrůžky ublížením oběti, dětem oběti, příbuzným, přátelům, domácím mazlíčkům
- poškozování nebo výhrůžky poškozením majetku oběti
- obtěžování oběti prostřednictvím internetu

- sdílení informací nebo šíření fám o oběti na internetu, na veřejném místě nebo slovně
- získání osobních informací o oběti zpřístupněním nahrávek, využitím vyhledávacích služeb na internetu, najmutím si soukromého vyšetřovatele, prohledávání odpadků oběti, pronásledování oběti, kontaktování přátel oběti, sousedů.

Ve Spojených státech amerických má téměř polovina pronásledovaných obětí (46 %) zkušenost nejméně s jedním nechtěným kontaktem týdně. Vyplývá to z rozsáhlé srovnávací studie Stalking Victimization in the United States (National Institute of Justice, leden 2009):

- 11 % obětí řeklo, že byly pronásledovány 5 let a více
- 1 ze 4 obětí stalkingu uvedla cyber pronásledování jako e-maily (83 %) a nebo krátké zprávy (35 %)

Ve Spojených státech amerických se odhaduje, že obětí stalkingu je 3,4 milionu lidí nad 18 let každý rok. U žen připadá 20 obětí stalkingu na každých 1000 žen v dospělé populaci. Mezi muži je 7 obětí na každých 1000 mužů.

- Největší zkušenost se stalkingem mají lidé ve věku 18 -24 let.
- Každá sedmá oběť udala, že se kvůli stalkingu musela přestěhovat.
- Odhaduje se, že 60 procent obětí stalkingu nehlásí pronásledování na policii.

Nejběžnějším typem stalkingu udávaným oběťmi byly nechtěné telefonáty (66 %), zasílání nechtěných e-mailů (31 %) nebo rozšiřování pomluv (36 %). Technologie postupují rychle dopředu a tak mají pachatelé stále dokonalejší prostředky sledování, vyhledávání, natáčení obětí.

- Většina obětí zná toho, kdo je pronásleduje, pouze každá desátá byla pronásledována někým, koho neznala.
- Pachatelé jsou v naprosté většině bývalí intimní partneři (22 %) nebo přátelé, sousedé (16 %).
- Oběti měly největší strach z toho, že nevěděly co se stane příště (46 %) a měly strach, že to

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

nikdy neskončí (29 %). Devět procent obětí stalkingu uvedlo, že nejhorší byl strach ze smrti.

- Přes 130 000 obětí stalkingu v USA uvedlo, že byly nuceny kvůli pronásledování opustit svou práci.
- Jedna z osmi zaměstnaných obětí nemohla na čas kvůli pronásledování a strachu o své bezpečí chodit do zaměstnání – více než polovina těchto obětí nechodila do práce 5 a více dní.

Pramen: Bureau of Justice Statistic: Stalking Victimization in the United States, OVW Highlights Significant Findings of Stalking Crimes Report, www.ovw.usdoj.gov

USA: Když spolu chodí -náctiletí

Vztahy (chození, randění) začínají mnohem dříve, než se očekávalo. Vyplývá to ze vzorku více než 2129 dotazovaných v USA. Zpráva z roku 2008 Tween/Teen Dating Relationships Survey, 2008, Liz Claiborne Inc., byla publikována na www.loveisnotabuse.com. Podle této zprávy:

- Téměř 3 ze 4 mladistvých (72 %) říkají, že vztah s opačným pohlavím začínali ve věku 14 let nebo mladším.
- Více než jeden ze tří -náctiletých ve věku 11-12 let (37 %) říká, že má vztah.

Sex je u mladistvých a jejich rodičů považován za normální součást vztahu u 11-14 letých dětí.

Víc než jedno ze čtyř dětí a rodičů považuje sexuální aktivitu za část partnerského vztahu u mladistvých.

- 27 % mladistvých a 26 % rodičů považuje orální sex za součást vztahu pro tuto věkovou kategorii.
- 28 % mladistvých považuje pohlavní styk za normální součást vztahu pro tuto věkovou kategorii a 26 % rodičů souhlasí.
- Víc než 1 ze 4 dětí a rodičů souhlasí, že sexuální aktivity jsou součástí vztahů mladistvých

I když v případě svých vlastních dětí, si jen 7 % rodičů myslí, že jejich 11-14 leté dítě má víc zkušeností než je líbání nebo mazlení.

Mladí lidé v této věkové kategorii už mají v řadě případů zkušenost s násilím ve vztazích:

- Téměř polovina všech mladistvých (47 %), uvedla, že má přátele, kteří byli verbálně napadeni (nazváni hloupými, nemožnými, hnusnými) jejich přítelem či přítelkyní.
- Jeden z pěti 13-14 letých (20 %), uvedl, že má přátele, kteří byli atakováni (kopání, rány pěstí, facka, uhození) jejich vlastním přítelem.
- Víc než třetina mladistvých (36 %) uvedla, že mají přátele, kteří byli nuceni svým vlastním přítelem dělat věci, které se jim nelíbily.
- Dva z pěti 11-14 letých (41 %) uvedlo, že mají přátele, kteří byli verbálně napadeni (shazování, ponižování), anebo uráženi přes mobilní telefon, nebo seznamovací síť jako MySpace, nebo Facebook atd.
- Jeden ze čtyř mladistvých (24 %) uvedl, že „násilí na rande“ je vážným problémem lidí jeho věku.
- Polovina mladistvých (49 %) neprokázala znalost varovných signálů špatného zacházení ve vztahu.

Podle této studie zažívá významný počet mladistvých emocionální a psychické zneužívání a násilí ve vztahu, ještě horší situace je mezi teenagery, kteří měli pohlavní styk ve věku 14 let. Vůbec poprvé studie odhalila souvislost mezi brzkými sexuálními zkušenostmi a násilím a zneužíváním ve vztazích mladistvých.

- Ze všech mladistvých ve věku 15-18 let, jeden z deseti (10 %) naznačuje, že byl fyzicky napaden rozzlobeným partnerem (kopání, rány pěstí, facka, uhození).
- Naproti tomu je alarmující, že až jeden ze tří teenagerů, kteří měli pohlavní styk ve věku 14 let (33 %) uvádí, že snášel takové zacházení.
- 29 % mladých ve věku 15-18 let uvádí, že jim jejich přítel nebo přítelkyně nadává a ponižuje je. U mladistvých, kteří měli pohlavní styk ve věku 14 let je to až 58 %.

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

- 22 % mladistvých uvádí, že byli nuceni dělat věci, které nechtěli. U mladistvých, kteří měli pohlavní styk ve věku 14 let je to až 45 %.

Bohužel, podle této zprávy, si rodiče vůbec neuvědomují stupeň násilí mezi náctiletými.

- Jen jeden ze čtyř rodičů (24 % - ve srovnání se 40 % všech mladistvých) zná někoho ve věku jejich syna či dcery, kdo byl zesměšňován a ponižován přítelem či přítelkyní.

I zneužívání prostřednictvím technických prostředků je mnohem závažnější než si většina rodičů uvědomuje.

- Téměř dvakrát tolik mladistvých než rodičů zná někoho, kdo byl kontrolován voláním na mobilní telefon víc než 10 x za den (15 % rodičů a 28 % mladistvých) anebo prostřednictvím SMS víc než 20 x za den (13 % rodičů a 24 % mladistvých).
- Dvakrát tolik mladistvých než jejich rodičů zná někoho, kdo má přítelkyni/ přítele, se kterým sdílí intimní fotografie (4 % rodičů, 9 % mladistvých), videozáznam (2 % rodičů, 7 % mladistvých).

Překlad Hana Jamrichová, zdroj: Tween/Teen Dating Relationships Survey, 2008, Liz Claiborne Inc., www.loveisnotabuse.com

USA: Když muži vraždí ženy

Jak vyplývá ze závěrů studie z roku 2008, v USA bylo v roce 2006 zavražděno 1 836 žen, kdy jednotlivý muž-útočník zavraždil jednotlivou ženu-oběť. V devíti z deseti případů (92 procent), byla oběť zavražděna někým, koho znala. Tři z pěti obětí, které znaly útočníka, byly manželky, bývalé manželky nebo intimní partnerky svých vrahů a šestnáct procent z nich bylo zastřeleno a zabito během hádky.

To jsou výsledky zprávy Violence Policy Center's, When Men Murder Women: An Analysis of 2006 Homicide Data, založené na nepublikované zprávě FBI týkající se vražd, kde jsou srovnávány údaje případů zahrnujících jednoho mužského útočníka a jednu ženskou oběť.

Výzkumníci shledali, že žen, které jsou zabity mužem, kterého znaly, je dvanáctkrát více než žen, které jsou zabity někým cizím. Nejčastější vražednou zbraní jsou střelné zbraně: použilo je 54 procent útočících mužů. Celoamerický průměr je 1,29 zavražděných žen intimním partnerem na 100 000 žen, v Nevadě je to 3,27.

Pramen: WUNRN, <http://www.wunrn.com>, Direct Link to Report: <http://www.vpc.org/studies/wmmw2008.pdf>, November 24, 2008

USA: moderní techniky sledování ve vztazích teenagerů

Prostřednictvím mobilního telefonu a internetu je kontrolován, ohrožován a ponižován alarmující počet mladistvých ve věku 13-18 let.

Vykázal to průzkum zneužívání ve vztazích teenagerů. Výzkum také poukazuje na znepokojující fakt, že podstatná většina rodičů si vůbec neuvědomuje násilí ve vztazích svých dětí a nepovažuje ho za hrozbu.

- 71 % mladistvých považuje pomlouvání jejich přítelem/ přítelkyní prostřednictvím mobilních telefonů a internetu za vážný problém.
- 68 % mladistvých považuje sdílení intimních fotek/ videí prostřednictvím mobilních telefonů a počítačů za závažný problém.

Telefonování mobilním telefonem a posílání textových zpráv v neuvěřitelné frekvenci znamená neustálou kontrolu ve dne v noci .

- Jeden ze tří teenagerů (30 %) uvádí, že jim partner posílá textové zprávy 10, 20, 30krát za hodinu a ptá se kde jsou, co dělají a s kým jsou.

Rodiče nevědí o nepřetržitém kontaktu svých dětí a jejich partnerů.

- 68% rodičů teenagerů, kteří jsou kontrolováni 30krát za den, o tom vůbec neví.
- 82% rodičů teenagerů, kterým byly posílány emaily nebo textové zprávy 30krát za hodinu, o tom vůbec neví.

Mobilní telefony a internet se staly zbraněmi ve zneužívání ve vztazích teenagerů.

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

- Jeden ze čtyř teenagerů (25 %) uvádí, že ho jeho partner urážel, ponižoval a měl nářky prostřednictvím mobilního telefonu a textových zpráv.

Téměř 60 % rodičů si myslí, že mobilní telefony a počítače zvyšují riziko výskytu zneužívání ve vztazích, ale zhruba jen jeden ze čtyř rodičů říká, že omezuje internetovou komunikaci a komunikaci prostřednictvím mobilního telefonu svého dítěte a jeho partnera.

Rodiče také neví, že jejich děti jsou oběti fyzického a sexuálního násilí.

- 75 % rodičů si není vědomo, že jejich dítě bylo fyzicky napadeno partnerem
- 69 % rodičů si není vědomo, že na jejich dítě byl vyvíjen nátlak, aby provádělo orální sex
- 58 % rodičů si není vědomo, že jejich dítě bylo bito, postrkováno, kopáno, škrnceno nebo fackováno partnerem.

Překlad Hana Jamrichová, zdroj: Tween/Teen Dating Relationships Survey, 2008, Liz Claiborne Inc., www.loveisnotabuse.com

Zdravotní následky násilí v rodině

Řada sociálních pracovníků, které pracují s klientkami, oběťmi domácího násilí, mohou potvrdit, že některé klientky působí nevěrohodně, nespolupracují, mohou být hádavé, útočné, podezřívavé. Některé nesplňují „obecnou“ a vžitou představu týrané ženy – tedy ženy zlomené, topící se v slzách, ušlápnuté, mlčenlivé a pokorné, totálně závislé. Naopak, některé oběti oplývají útočnou energií, stěžují si, požadují okamžitý zákrok, změnu, dožadují se rychlé a zásadní pomoci a nekompromisních rozhodnutí. U některých obětí může být i podezření na alkohol. To přes veškerou profesionalitu logicky ovlivňuje hodnocení klientek, formu a způsob spolupráce. Ženy tak někdy ještě ztěžují a komplikují svoji životní situaci, svoji pozici při jednání o svěření dětí do péče. Jejich jednání využívají logicky i advokáti násilného partnera. U soudu totiž vystupují rovněž nevěrohodně, někdy si ve výpovědi protiřečí, zamlčují zásadní skutečnosti, nereagují adekvátně na otázky soudce.

U těchto klientek je třeba hledat příčiny takového jednání, hovořit s nimi opakovaně. Samozřejmě nelze vyloučit poruchy osobnosti, ale u obětí domácího násilí, zejména dlouhodobého, je třeba pátrat, zda se nejedná o klasické projevy tzv. posttraumatické stresové poruchy, o reakce na zažité drastické zážitky, obranné reakce psychiky na zažité násilí. Z tohoto pohledu je pak třeba hodnotit i problémové jednání klientek.

Týrání žen jejich partnery má vliv na jejich tělesné a duševní zdraví. Vedle tělesných následků (podlitiny, řezné rány, zlomeniny) mají oběti domácího násilí řadu psychosomatických onemocnění (migrény, úzkosti, bolesti žaludku, páneve, krvácení, astma, vysoký tlak apod., zvracení, úbytek na váze). Mohou trpět řadou syndromů od depresivního (chorobně smutná nálada, doprovázená úzkostí, poklesem výkonnosti, změny chuti k jídlu, sebevražedným myšlenkám apod.) po anxiózní (převládá úzkostná nálada). U žen je viditelná nervozita, tlak na hrudi, mají obavu, že by se mohlo něco stát. Některé ženy uváděly fobické pocity, strach z prostranství, lidí, uzavřených prostor. Jiné ženy, které navštívily o.s. ROSA, měly poruchy dynamiky: mluvily pomalu s dlouhými pauzami, jiné měly zrychlené myšlení, jejich projev byl až nesrozumitelný. Často se měnila nálada žen. U části žen, i v důsledku dlouhotrvajícího stresu se objevilo nádorové onemocnění (rakovina prsu, dělohy). Týrané ženy se mohou stát lehce ovlivnitelnými, závislými, ztrácí schopnost samostatného rozhodování. Tyto ženy bývají často osamělé, nesvěřují se, některé se utíkají k alkoholu, lékům na spaní, ale i drogám.

Většina žen, které se obrátily na centrum Rosa, dobře spolupracovala, snažila se pochopit dynamiku násilí. Prvořadé je vždy zastavit násilí, stanovit bezpečnostní plán. Některé ženy, i v důsledku zažitého vzorce násilí v rodině, věřily slibům násilnických partnerů a podvědomě vstupovaly do nebezpečných situací (ač ukryté v azylovém domě nebylo výjimečné, že pod nějakou záminkou se sešly s násilníkem v domnění, že vše skončí a podepíší nějakou přijatelnou dohodu).

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

Ženy s posttraumatickou stresovou poruchou, s úbytkem váhy, nevyspalé, v neustálém napětí, byly nejsložitějšími klientkami. Porušovaly doporučený bezpečnostní plán, jednaly i útočně, pro okolí byly málo čitelné. Tyto ženy, ač dlouhodobé oběti, nebyly vždy přijímány úřady s pochopením. Někdy pracovnice Oddělení sociálně právní ochrany dětí paradoxně mohou tyto „obtížné emocionálně více zranitelné klientky“ úředním tonem „usadit“. Ty se pak vyhýbají dalším kontaktům. V bezpečném prostředí Rosy tyto ženy pak říkají, že pracovnice jim něco vytkly, jsou podle nich asi na straně násilníka, nechápou je atd. Mohou si tak vytvořit vůči sociálnímu systému negativní vztah, což dále komplikuje další spolupráci či řešení problémů.

Posttraumatickou stresovou poruchu lze úspěšně léčit, změnit lze i ty ženy, které se pod vlivem zažitých traumat dočasně utekly k alkoholu. Otázkou je, zda lze změnit násilného partnera, kde násilí je jeho dobrovolnou volbou, kde se jedná o záměrný projev moci a kontroly. Rodiče nemusí být dokonalí, ale je nepřijatelné přehlížet násilí v rodině, které může mít tragické následky a nenávratně devastuje vztahy v rodině.

Marie Vavroňová

Zabíjí láska?

Často, když muž zabije manželku, partnerku, přítelkyni, objeví se v článkách referujících o tragické události chybné konstatování. „On jí tolik miloval“, „že neunesl“, že žena z různých důvodů chce ukončit manželství, vztah. „Tak jí miloval“, až jí zabil. Okolí se před tragickou událostí nejevilo nic podezřelého. Vždyť to byla „taková pěkná, klidná rodinka“, „vždy jim to tak slušelo“.....

Přitom se na tom podílí často určité vžitě obrazy, jak uvádí psycholog Wilfried Wieck ve své knize "Muži se nechávají milovat" : "žena je nám zdrojem všeho co potřebujeme (obraz ženy) a muž je člověk, který si dělá na ženu nárok. Muže a ženu je možné vidět jako toho, kdo bere, a tu, která dává": jako vlastníka a majetek!

Často je na začátku vztahu okouzlení, touha být s tím kterého miluji stále spolu,

obětovat se, dávat. Pokud se jedná o zralé lidi, kteří mají jasně definované své osobní hranice, umí být zodpovědní a neuplatňují proti svému protějšku morálně nadřazený postoj, vztah může sílit, růst. Pak je v pořádku vše, kde se cítím dobře, volně, mohu se i obětovat - jsou to mé hranice, mé rozhodnutí. Láska může existovat jenom tam, kde je svoboda.

V povědomí veřejnosti a mladých lidí, kteří navazují první vztahy, chybí uvědomění si odpovědnosti, odmítání násilí. Jsou výjimky, ale ne ve všech školách se věnují programům proti šikaně a násilí, kde by si děti zkušely své hranice, mluvily o svých pocitech, o tom že vlastnit mohou zahradu, dům, auto, ale nemohou vlastnit člověka, nemohou ženě přisoudit roli "věci" s kterou mohu manipulovat, rozhodovat o její existenci.

Často se nám mladé ženy (klientky ale i studentky) svěřují se svými pocity. Často zmiňují, že nemohou najít chlapce, který by je nechtěl vlastnit, kontrolovat, jakmile si vydělají více peněz je "tichá domácnost", jakmile jsou šťastné, uvolněné jsou jejich partneři ve střehu "kde jsi byla, s kým", „tenhle pocit nemáš se mnou“, následují výčitky, kontrola.

Láska nezabíjí, ta dává sílu, radost, křídla. Zabíjí konkrétní muži (v menší míře ženy), kteří jsou v panické úzkosti, závislí na svých ženách, muži s nízkým sebevědomím, kteří chtějí vlastnit, vychovávat, ponižovat.

K tomu, abychom dokázali označit násilí za násilí a odsoudit jej, abychom nezaměňovali pojmy láska s vlastnictvím, by snad pomohl i postoj mužů, kteří by ve svém okolí dokázali pojmenovat násilí, zneužívání, ovládání, teror. Pomohlo by, kdyby média nezaměňovala význam slova LÁSKA, z lásky se nevraždí, pomohlo by, kdyby skutečné domácí násilí nebylo v médiích a hlášeních policie zaměňováno za pouhé hádky a konflikty.

Domácí násilí má své oběti. Mají svá jména, rodiny, děti, kamarády, příbuzné. V České republice je každým rokem zavražděno rukou blízkého člověka téměř stovka žen. Nezabila je ale láska.

Marie Vavroňová

Zpravodaj

Občanského sdružení ROSA

01/2009

ROSA oslavila 15 let

ROSA oslavila v roce 2008 patnáct let od svého založení a 10 let od otevření Informačního a poradenského centra, azylového domu s utajenou adresou a spuštění telefonické SOS linky pro oběti domácího násilí.

Od roku 1998, kdy ROSA otevřela své Informační a poradenské centrum, do konce roku 2008, se na ROSU obrátilo 1715 nových klientek, kterým bylo poskytnuto celkem 6 780 konzultací. Azylové ubytování pomohlo od roku 1998 do konce roku 2008 celkem 170 ženám a 190 dětem. Od roku 1998 do konce roku 2008 bylo ženám poskytnuto 11 291 telefonických krizových intervencí.

Nabídka služeb o.s. ROSA

ROSA – centrum pro týrané a osamělé ženy, poskytuje ženám – obětem domácího násilí a jejich dětem tři akreditované sociální služby:

- Informační a poradenské centrum ROSA pro ženy - oběti domácího násilí

V centru ROSA poskytujeme ženám dlouhodobé bezplatné sociálně-právní a psychosociální poradenství, podpůrné terapeutické skupiny. Je zajištěna případně i pomoc psychiatricky, právníčky a dětské psycholožky pro děti, které jsou svědky domácího násilí.

- Azylový dům ROSA s utajenou adresou

Na činnost Informačního a poradenského centra ROSA navazuje azylový dům a byty s utajenou adresou. V našich azylových zařízeních se ženám dostane nejen bezpečí a ubytování, ale ženy zde mají

zajištěnou i specializovanou komplexní psychosociální pomoc, dětem se věnují psycholožka a herní terapeutka, sociální pracovnice.

- **Telefonická krizová pomoc:**

SOS linka: **602 246 102**, pevná linka **241432466**, internetová poradna: **poradna@rosa-os.cz** Smyslem linky je zajištění okamžité pomoci ženám – obětem domácího násilí formou krizové intervence, specializované konzultace, sestavení bezpečnostního plánu, informace, kam se může žena ve svém regionu obrátit o pomoc.

Důležité informace najdou oběti domácího násilí, pomáhající profese, děti - svědci násilí, teenageři, studenti na webových stránkách

www.rosa-os.cz a www.stopnasili.cz .

ROSA děkuje za podporu

Projekty pomoci ženám obětem domácího násilí a jejich dětem v roce 2009 podporují:

V roce 2009 projekty o.s. ROSA podporuje také NIF (Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97. Děkujeme i všem drobným dárcům, jejich pomoci si velmi vážíme.

Pokud i Vy máte zájem podpořit občanské sdružení ROSA a jeho projekty (Informační a poradenské centrum, azylové ubytování, SOS linka), děkujeme Vám. Můžete tak učinit na číslo účtu :

0008399319/0800

Zpravodaj občanského sdružení ROSA 1/2009 vydává: o.s. ROSA – centrum pro týrané a osamělé ženy, únor 2009. Redakční rada: Mgr. Martina Hronová, Marie Vavroňová, Zdena Prokopová, PhDr. Jiří Vavroň, registrace MK ČR E 17697